

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה חלקים.

חלק א – בראשית	–	(20×3)	–	60	נקודות
חלק ב – מלכים ב וישעיה	–	(14×2)	–	28	נקודות
חלק ג – יונה ותהלים	–	(12×1)	–	12	נקודות
סה"כ	–		–	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

חלק א – בראשית (60 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. פרק ג'**א.** עיין בפסוקים י"א-י"ב.

ציין שני פגמים במידות של האדם הראשון הבאים לידי ביטוי בתשובתו לה' בפסוק י"ב.

בסס כל אחד מן הפגמים שציינת על הכתוב.

(8 נקודות)

ב. עיין בפסוקים י"א-י"ד.

(1) מהו ההבדל בין הפנייה של ה' לנחש ובין הפנייה של ה' לאדם ולאשה, ומהי הסיבה להבדל זה? ענה על פי

פירוש שלמדת.

(2) על פי פירוש שלמדת, מה היה הנחש יכול לטעון כדי להתחמק מאחריותו לחטא?

(8 נקודות)

ג. עיין בפסוקים י"ח-י"ט ובמדרש שלפניך:

"אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שאמר הקב"ה לאדם 'וקוץ ודרדר תצמיח לך [ואכלת את עשב השדה]'

זלגו עיניו דמעות.

אמר לפניו: 'דיבוננו של עולם, אני וחמורי נאכל באבוס אחד?!'

כיוון שאמר לו 'בזעת אפיך תאכל לחם' נתקררה דעתו [הוא נרגע]".

(תלמוד בבלי, מסכת פסחים, דף קיח, ע"א)

(1) מהי הסתירה לכאורה בין פסוק י"ח לפסוק י"ט שמדרש זה מיישב?

(2) על פי המדרש, הסבר מדוע בכה האדם ומהי הנחמה בעונש שהוטל עליו.

(4 נקודות)

2. פרק י"ב

א. "מעשרה דורות שְׁמֹנַחַ עַד אַבְרָהָם, מְכֹלֵם לֹא דִיבְרַתִּי אֵלָּא עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ".

(בראשית רבה, פרשה ל"ט, סימן ד')

(1) על פי המדרש, הסבר מהו ייחודה של פניית ה' לאברהם.

(2) מדוע הכתוב אינו מסביר את הסיבה לבחירת ה' באברהם? ענה על פי פירוש שלמדת.

(8 נקודות)

ב. עיין בפסוקים י'-י"ג.

(1) על פי פירוש שלמדת, בפסוקים אלה מוזכרים שני מעשים שגויים שעשה אברהם.

מה הם שני המעשים השגויים שעשה אברהם, ומה נגזר על זרעו של אברהם בעקבות המעשים השגויים האלה?

(2) על פי פירוש אחר שלמדת, הסבר מדוע ההתנהגות של אברהם המתוארת בפסוק י"ג הייתה ראויה.

(8 נקודות)

ג. "וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'" (פסוק ח').

רמב"ן (לפסוק ח'): "ויקרא בשם ה' - פירש אונקלוס שהתפלל שם... והנכון, שהיה קורא בקול גדול שם לפני

המזבח את שם ה', מודיע אותו וא-לוהותו לבני אדם, כי באור כשדים היה מלמדם ולא אבו שמוע [לא רצו לשמוע],

ועתה כשבא בארץ הזאת שהובטח בה 'ואברכה מברכך', היה לְמוֹד [רגיל] לְלַמֵּד ולפרסם הא-לוהות...".

(1) על פי פירוש רמב"ן, הסבר את שתי המשמעויות של הקריאה בשם ה'.

(2) על פי רמב"ן, הסבר מדוע קרא אברהם בשם ה' דווקא בארץ כנען ולא באור כשדים.

(4 נקודות)

3. פרק י"ח

א. עיין בפסוקים א'-ג'.

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל" (פסוק א').

רשב"ם: "שבהרבה מקומות כשנראה המלאך, קוראו בלשון שכינה".

(1) מהו הקושי שרשב"ם מיישב בפירושו?

(2) כיצד רשב"ם מיישב קושי זה?

(8 נקודות)

ב. (1) עיין בפסוק כ"ד.

על פי פירוש שלמדת, על איזו מידה ממידותיו של ה' הסתמך אברהם בבקשה שלו בפסוק זה? הסבר את תשובתך.

(2) "בתוך העיר" (פסוק כ"ו).

על פי פירוש שלמדת, הסבר מדוע הימצאות הצדיקים "בתוך העיר" היא סיבה לסלוח לעיר כולה.

(8 נקודות)

ג. פירוש רבי יוסף קרא לישעיה, פרק א', פסוק כ"ז:

"בכל מקום שתמצא צדקה אצל משפט, אותה צדקה אינה נתינת מעות אלא לשון דין אמת".

(1) על פי רבי יוסף קרא, מה הן שתי המשמעויות של המילה "צדקה"?

(2) מלבד שתי המשמעויות להבנת המילה "צדקה" שבפירוש רבי יוסף קרא, יש למילה משמעות נוספת.

לפניך ארבעה ציטוטים שהמילה "צדקה" כתובה בהם.

בחר בשלושה מן הציטוטים שלפניך, וכתוב את משמעות המילה "צדקה" בכל אחד מהם. היעזר בכלל של

רבי יוסף קרא.

— "וְהָאֱמֹן בַּה' וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה" (בראשית, פרק ט"ו, פסוק ו').

— וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט" (בראשית, פרק י"ח, פסוק י"ט).

— "וְצְדָקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת" (דברים, פרק ו', פסוק כ"ה).

— "עֲשׂוּ מִשְׁפָּט וְצְדָקָה וְהָצִילוּ גְזוּל מִיַּד עֲשׂוֹק" (ירמיה, פרק כ"ב, פסוק ג').

(4 נקודות)

4. פרקים ל"ז-ל"ח – דמותו של יהודה

א. (1) עיין בפרק ל"ז, פסוקים י"ח-כ"ז.

מה אפשר ללמוד מפסוקים אלה על מעמדו של יהודה בקרב אחיו? בסס את דבריך על הכתוב.

(2) על פי פסוקים כ"ו-כ"ז, כתוב שני נימוקים של יהודה שנועדו לשכנע את אחיו לנהוג ביוסף על פי עצתו.

(8 נקודות)

ב. (1) "וַיְהִי בַּעֲתֵהּ הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו" (פרק ל"ח, פסוק א').

על פי שני פירושים שונים שלמדת, הסבר את הקשר בין ירידת יהודה מאת אחיו ובין מכירת יוסף.

(2) "וַיֵּגֶד לַיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תִמְרָךְ פְּלִתָךְ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזָנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאֵנָה וְתִשְׁרָף" (פרק ל"ח, פסוק כ"ד).

על פי פירוש שלמדת, הסבר מה אפשר ללמוד על מעמדו של יהודה מחומרת העונש שהטיל יהודה על תמר.

(8 נקודות)

ג. בברכה שבירך יעקב את בניו לפני מותו נאמר ליהודה: "גֹּיִר אֶרֶיָהּ יְהוּדָה מְטָרָךְ בְּנֵי עֲלִית" (פרק מ"ט, פסוק ט').

רש"י: "מטרף - ממה שחשדתיך ב'טָרָף טָרַף יוֹסֵף' 'חיה רעה אכלתהו' (פרק ל"ז, פסוק ל"ג).

בני עלית - סילקת את עצמך ואמרת 'מה בצע' (פרק ל"ז, פסוק כ"ו).

וכן מהריגת תמר שהודה 'צדקה ממני' (פרק ל"ח, פסוק כ"ו).

על פי רש"י, ציין שתי תכונות חיוביות של יהודה, והסבר בנוגע לכל אחת מהן מדוע היא חיונית למנהיג.

(4 נקודות)

5. פרק ל"ט

- א. (1) "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁתֵּי אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף" (פסוק ז').
 על פי פסוקים א'-ו', כתוב שני גורמים אפשריים לרצון של אשת פוטיפר להתקרב אל יוסף.
- (2) עיין בפסוקים ז'-י"ג.
 "וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ לְאֹמֶר שְׂכָבָה עִמִּי" (פסוק י"ב).
 כתוב מה היו הנסיבות שאפשרו לאשת פוטיפר להאשים את יוסף באונס לאחר שסירב לבקשתה בכל הפעמים הקודמות, והסבר מהי הסכנה בנסיבות אלה.
 (8 נקודות)
- ב. (1) על פי פירוש שלמדת לפסוק י"א, הסבר מה מנע מיוסף לחטוא, ומה היה עלול להיות ההפסד שלו אילו חטא.
 (2) — ציין שתי נקודות דמיון בין תיאור חייו של יוסף בבית פוטיפר (פסוקים ב'-ו') ובין תיאור חייו בבית הסוהר (פסוקים כ"א-כ"ג).
 — בסס אחת מנקודות הדמיון על הפסוקים.
 (8 נקודות)
- ג. עיין בפרק מ', פסוקים י"ג-ט"ו, ובפירוש שלפניך:
 רלב"ג (לפרק מ', פסוק ט"ו): "ראוי לְשַׁלֵּם שִׁיחָה כּוֹסָה [מכסה] קלון האנשים, ואף כי גמלוהו רע. הלוא תראה כי יוסף לא רצה לגלות חרפת אשת אדוניו אל שר המשקים אבל אמר לו: 'וגם פה לא עשיתי מאומה'".
 (1) מהי השאלה בנוגע להתנהגות של יוסף שרלב"ג עונה עליה בפירושו?
 (2) על פי רלב"ג, הסבר מהי המידה הטובה של יוסף שאפשר ללמוד מדבריו לשר המשקים.
 (4 נקודות)

חלק ב – מלכים ב וישעיה (28 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 6-9 (לכל שאלה – 14 נקודות).

שים לב: שאלה 9 מיועדת לתלמידים שלמדו את יחידת הבחירה "ביטחון והשתדלות".

6. ישעיה, פרק ב'**א.** עיין בפסוקים א'-ד'.

(1) "וְנָהָרוּ אֲלֵיוּ כָּל הַגּוֹיִם" (פסוק ב').

על פי פירוש שלמדת, הסבר את הדימוי שבדברי הנביא.

(2) "לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב" (פסוק ד').

על פי פירוש שלמדת, הסבר כיצד הבטחה זו נובעת מן הנאמר בתחילת פסוק ד'.

(5 נקודות)

ב. רש"י (לפסוק ו'): "כי נטשתה עמך בית יעקב – הנביא מיסב הדיבור אל השכינה... דבר אחר: הנביא מוכיחן ואמר להם כן...".

(1) על פי רש"י, מה הן שתי האפשרויות לפרש אל מי הנביא פונה?

(2) הסבר את הקשר בין שני חלקי הפסוק על פי כל אחת מן האפשרויות.

(5 נקודות)

ג. "לְכוּ וְנִלְכֶּה בְּאוֹר ה'" (פסוק ה').

מלבי"ם (לפסוק ה'): "בית יעקב – ... קורא אל בית יעקב: אם כן, אתם לכו מעתה באור ה' וְלִמְדוּ קֵל וְחֹמֶר מִמֶּה שִׁיעֲשׂוּ הָעַמִּים לַעֲתִיד.

וגם אתם, לא ככל העמים תצטרכו לבקש מֵאֶפֶל וּמִחֶשֶׁךְ את ה' בציון, כי האור זורח על ראשכם רק אתם לכו באורו".

(1) עיין בפסוק ג' ובפסוק ה'. מהו ה"קל וחומר" שישראל צריכים ללמוד מן העמים?

(2) על פי מלבי"ם, הסבר בלשונך מהו היתרון של עם ישראל על הגויים.

(4 נקודות)

7. ישעיה, פרק י'

א. "וְהָיָה כִּי יִבְצַע ה' אֶת כָּל מַעֲשָׂהוּ בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם אֶפְקֹד עַל פְּרִי גִדְל לִבָּב מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְעַל תַּפְאֶרֶת רוּם עֵינָיו" (פסוק י"ב).

פסוק זה רומז לשני אירועים המוזכרים **במלכים ב**, פרק י"ח ופרק י"ט – אחד בנוגע לירושלים ואחד בנוגע לאשור. מה הם האירועים אלה? בסס כל אחד מן האירועים על הכתוב **במלכים ב**. (5 נקודות)

ב. עיין בדברי רבשקה **במלכים ב**, פרק י"ח, פסוקים כ"ה-ל"ה.

(1) הסבר את הסתירה בין הכתוב בפסוק כ"ה ובין הכתוב בפסוק ל"ה.

(2) "אַל תִּירָא עִמִּי יֹשֵׁב צִיּוֹן מֵאֲשׁוּר בְּשֹׁבֵט יַכֶּכָּה" (פסוק כ"ד).

מלבי"ם: "לכן אל תירא עמי – הגם [למרות] ששאר אומות ייראו מאשור, אתה עמי אל תירא, והגם [למרות]

שגם עשרת השבטים ייראו מאשור, על כל פנים אתה עמי יושב ציון אל תירא מאשור – כי לא יוכל לך."

על פי מלבי"ם, ישעיהו הרגיע את העם בדבריו אלה לאחר שרבשקה ניסה להפחיד אותם.

צטט משפט מדברי רבשקה שכנגדו נאמרו דברי ישעיהו אלה, על פי מלבי"ם.

(5 נקודות)

ג. עיין בפירוש רמב"ן ל**בראשית**, פרק ט"ו, פרק י"ד:

"כאשר תצא הגזרה על פי נביא... אם שמע אותה [אדם] ורצה לעשות רצון בוראו כנגזר, אין עליו חטא אבל יש

לו זכות בו... אבל אם שמע המצווה [שגזר הנביא] והרג אותו לשנאה או לשלול אותו [לקחת ממנו שלל], יש עליו

העונש כי הוא לחטא נתכוון, ועבירה הוא לו."

(1) על פי רמב"ן, הסבר באיזה תנאי נחשב מבצע הגזרה שגזר הנביא לבעל זכות ובאיזה תנאי הוא נחשב לבעל עבירה.

(2) הסבר את הקשר בין דברי רמב"ן אלה ובין **ישעיה**, פרק י', פסוקים ה'-ט"ו.

(4 נקודות)

8. ישעיה, פרק י"א, פרק ל"ה

א. עיין בפרק י"א, פסוקים ו'-ח'.

בפסוקים אלה מתואר השינוי שיתרחש בעת הגאולה.

על פי הפרשנים, יש שתי גישות לפרש את הפסוקים.

בחר באחד משני הציטוטים שלפניך, והסבר אותו על פי שתי גישות פרשניות שלמדת.

"וּפְרָה וְדָב תִּרְעֶינָה יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יִלְדֵיהֶן" (פסוק ז').

"וְשִׁעְשִׁיעַ יוֹנֵק עַל חָר פֶּתֶן" (פסוק ח').

(5 נקודות)

ב. עיין בפרק ל"ה, פסוקים ה'-י'.

בפסוקים אלה מתוארים שינויים שיתרחשו בעת הגאולה בשני תחומים.

ציין מה הם שני התחומים, וצטט מן הפסוקים דוגמה לשינוי בכל אחד מתחומים אלה. (5 נקודות)

ג. "פעמים שההיסטוריה היא הנותנת את הפירוש הנכון לכמה פסוקים בספר הספרים... לנגד עינינו הולכות ומתמלאות

הבטחות הנצח של נביאי ישראל". (מתוך דבריו של הרב יצחק הלוי הרצוג, רבה הראשי הראשון של מדינת ישראל)

לפניך שלושה מקבצי תמונות מן ההיסטוריה של מדינת ישראל.

בחר בשני מקבצי תמונות והסבר בנוגע לכל מקבץ תמונות שבחרת כיצד באה בו לידי ביטוי אחת מנבואות ישעיהו

שלמדת. בסס את דבריך על הכתוב. (4 נקודות)

מקבץ תמונות 2

עולים מתימן בדרכם למטוס, 1948
(צילום: קלוגר זולטן)

בול לציון העלייה ההמונית לישראל בשנות החמישים

עולים מארצות הברית
בנמל התעופה בן-גוריון, 2014

מקבץ תמונות 1

ביום הכרזת האו"ם על הקמת מדינה יהודית
כ"ט בנובמבר 1947
(צילום: הנס פין, מתוך הארכיון הציוני)

ניצולי שואה יוצאי יוון על אוניית מעפילים
בנמל חיפה, 1947

מקבץ תמונות 3

השנה העשירית והחמישים

ההמחצית המלית של העשורים הבאים בארץ ישראל

המורד 20 פיל

המעמלים בלטרסיון ללא קורת גג

היום - כינוס "קול הארמה"

השרונים רוצים בממשלת קואליציה?

ברנס - מגן לגרמניה:

פולחן:

התורה

שחן פועלי ארץ ישראל

ישובי הנגב נגאלו מבדידותם

אחד עשר ישובים חדשים בדרום ובנגב

דבר היום

הבסיס הבריטי ממצרים ומארץ-ישראל קניה?

קונדון חוששת להחמרת היחסים עם ואשינגטון בשל ארץ-ישראל

דיווח בעיתון על הקמת נקודות יישוב חדשות בנגב

הנחת צינורות למוביל הארצי

קידוח לשאיבת מים בנגב

(מתוך אתר חברת "מקורות")

שים לב! שאלה זו מיועדת לתלמידים שלמדו את יחידת הבחירה "ביטחון והשתדלות".

9. ביטחון והשתדלות

א. עיין במלכים ב, פרק י"ח, פסוקים א'-ח'.

(1) הסבר את הקשר בין המעשים שעשה חזקיהו בתחום הדתי ובין ההחלטה שלו למרוד באשור.

(2) כתוב שתי מטרות שחזקיהו קיווה להשיג באמצעות המרד באשור.

(5 נקודות)

ב. חזקיהו ואנשי יהודה התכוננו למרד במגוון דרכים.

(1) עיין בישעיה, פרק כ"ב, פסוקים ט'-י"א, והסבר שתיים מן ההכנות למרד המוזכרות בדברי ישעיהו.

(2) עיין בישעיה, פרק כ"ב, פסוקים א'-ב' ופסוק י"ג.

על פי תוכחת ישעיהו, הסבר מה הייתה ההתנהגות הפסולה של אנשי יהודה לאחר ההכנות למרד באשור,

וכתוב מהו המעשה שהיה עליהם לעשות.

(5 נקודות)

ג. עיין בתהלים, מזמור ל"ג, פסוקים י"ג-כ"ב, ובישעיה, פרק ל"א, פסוקים א'-ג'.

הסבר מהו הניגוד בין התפיסה שמזמור ל"ג מבטא ובין התפיסה של העם, על פי דברי ישעיהו.

בסס את דבריך על ציטוט מדברי ישעיהו ועל ציטוט מניגוד לן מתהלים.

(4 נקודות)

חלק ג — יונה ותהלים (12 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 10-11 (12 נקודות).

10. יונה

א. עיין בפרק ב', פסוקים ב'-י"א.

(1) ראב"ע (לפרק ב', פסוק ב'): "כל תפילת נביא וברכתו היא ברוח נבואה".

מהו הקושי שראב"ע מיישב בפירושו?

(2) "יונה נשתכנע שה' חפץ בחייו ולא במותו... על כן אין בתפילתו אף מילה אחת של בקשה להצלה".

(הרב מנדל הירש, מתוך "סדר ההפטרות")

הסבר כיצד השתכנע יונה שה' אינו חפץ במותו.

(6 נקודות)

ב. עיין בפרק ג', פסוקים ה'-י'.

(1) אילו פעולות עשו אנשי נינֶה כדי לבטא את חזרתם בתשובה, ואילו פעולות הם נדרשו להוסיף ולעשות

על פי צו המלך (בפסוקים ז'-ט')?

(2) ציין מאפיין המשותף להתנהגות של מלך נינֶה המתוארת בפרק ג' ולהתנהגות של רב החובל המתוארת בפרק א'.

(6 נקודות)

11. תהלים, מזמור קכ"ו

א. "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן" (פסוק א').

יש המפרשים שאת המזמור הזה אמרו השבים מגלות בבל לארץ-ישראל, ויש המפרשים שמזמור זה הוא תפילה של יושבי הגולה בנוגע לעתיד.

בסס כל אחת מן הגישות על ביטוי מלשון הפסוקים. (6 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ה'-ו'.

(1) הסבר מדוע האדם הזורע בוכה ומדוע האדם הקוצר שמח.

(2) על פי הפרשנים, פסוקים אלה הם משל לעניין שהמזמור כולו עוסק בו.

על פי הנמשל, מהי משמעות הבכי בעת הזריעה ומהי משמעות הרינה בעת הקציר?

(6 נקודות)

בהצלחה!